

וקראת לשבת עיונג

אלון מרין הפאכר באקצפּ וּבסולת פּלאַוו

גליון מס' 729

פרשת וארא

ג' שבט התשפ"ד

טל': 054-8457834 | לקבלת העלון בדוא"ל: alon102010@gmail.com

לע"נ שאול בן סלביה ע"ה | לע"נ אסתר מישה בת זהירה ע"ה | לע"נ יצחק בן מישה אסתר ע"ה | לע"נ שמעון בן חביבה ע"ה | לע"נ רחל שנהג בת מנורה ע"ה

לע"נ מרן הגאון ר' ירחמיאל גרשון בן מרים זצוק"ל והגאון ר' שמעון בן חביבה זצוק"ל, והגאון ר' ברוך מרדכי בן הינדא זצוק"ל, ר' אברהם בן אסתר ע"ה

לאורו נלך

קווים מדמותו המופלאה של מרן מלכא, רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל

המעשה הבא ארע בבחור שבא בברית האירוסין עם בת ישראל כשרה וצנועה. ההכנות לחתונה היו בעיצומן, כאשר לפתע פתאום, חודש ימים לפני מועד החתונה, חשה הכלה כאבים עזים. היא ניגשה לבדיקות מקיפות, והרופאים נשאו בפניהם בשורת איוב. המחלה הנוראה התגלתה בגופה, והרופאים גילו כי המצב קריטי ביותר. "המחלה התפשטה בכל הגוף, ושום טיפול לא יציל את חייה של הבחורה! חבל להכאיב לה סתם..." הודיעו לבני המשפחה ההמומים.

השבר היה גדול, ובני המשפחה לא ידעו את נפשם. ובמיוחד באו במיצר החתן ובני משפחתו. מה יעשו, וכיצד ינהגו? מצד אחד, הלא זהו ממש עוול לנטוש כך בת ישראל בצרתה. ומצד שני, מה ניתן לעשות? האם יש טעם להתחתן עם בחורה הנתונה בסכנת חיים, רחמנא ליצולן?

כאשר התעשתו מעט בני משפחת החתן, הגיעו לכלל החלטה, כי אל לו לבחור לישא את הבחורה החולה. אביו ואמו של החתן, אחיו ואחיותיו, יעצו לו, בתחילה בעדינות, ולאחר מכן, במילים ברורות, כי טוב יעשה אם יפרד מן הכלה לשלום בשלב זה... אך החתן עצמו, לא היה מוכן לשמוע. "לא אפר את ברית האירוסין בגלל מצבה הקשה של כלתי!" הכריז באוזני בני משפחתו, שוב ושוב. אמנם הבחורה עצמה פנתה אל הבחור ושחררה אותו מכל מחויבות, ואף הצהירה בפניו כי היא מוחלת לו מחילה גמורה ושלימה על פירוק השידוך, וכי מעולם לא תקפיד עליו.

"איני יודעת אם הייתי נוהגת אחרת, במקרה הפוך", התוודתה בפניו בקול רועד, ברגע של גילוי לב. אלא שהבחור, אביר הלב, לא היה מוכן לשמוע. "לא אוכל לעוזבך לאנחות!" הצהיר.

אלא שלחציהם של בני משפחתו גברו, ומכיוון שכך עלה החתן אל ביתו של מרן ושפך לפניו את שיחו. במשך שעה ארוכה ישב ובכה על מר גורלו, ועל מר גורלה של כלתו. "מה אעשה, רבנו?" התייפח, "האם אעזוב את כלתי לנפשתי?" "לא ולא!" הורה לו מרן, כשגם עיניו מלאות דמעות. "אסור לך לעזוב אותה! תשמור עליה ותתחתן אתה, ובעזרת ה' היא תבריא. אני מבטיח לך!"

החתונה התקיימה במועדה, ומרן הוזמן לסדר את הקידושין. ושם, תחת החופה, פנה מרן לכלה ואמר לה: "זכרי את חסד נעוריו של חתנך היקר! זכרי לו זאת כל ימיך! זכרי ואל תשכחי!" וכך חזר על דבריו כמה וכמה פעמים.

הכלה לא שיערה שיש עומק מיוחד בדבריו של מרן. היא שיערה, שהוא חפץ להחמיא לחתן על מסירותו ועל נכונותו לישאנה לאשה על אף מחלתה.

כעבור זמן קצר החלימה הכלה ממחלתה, כהבטחה מרן, על אף השערות הרופאים, ויהי לפלא. והנה, ברבות הימים התברר לכלה היטב, למה התכוין מרן בדבריו, תחת החופה.

בפתח הגליון

ברכה"ג שלום ואור ואלק שלום"א

נס גדול ונס קטן

משה ואהרן מופיעים לפני פרעה, ונדרשים להראות אות ומופת. אהרן משליך את מטוהו, והמטה הופך לתנין. צוחק פרעה: "אתם באים להתחרות עימי בכשפים?" הוא קורא לחרטומים והם מפעילים את קסמיהם. כל קוסם משליך את מטוהו, והריצפה שורצת לפתע תנינים. ואז קורה דבר מוזר: "ויבלע מטה אהרן את מטוהם".

כאן המקום לציין, שבכל הניסים שנעשו היתה סמליות, ויש ללמוד מהם לקח. המטה הוא סימן לגדלות ושררה, ככתוב "מטה עוז שבט למשול". המטות של החרטומים סימלו את גדלות חכמת מצרים, שיא התרבות העתיקה. מטוהו של אהרן היה מטה האלקים, והוא בלע את כולם. לאמר: כל החכמות מצויות בחכמת התורה, ואין דבר שאינו כלול בה ורמוז בה. וכדברי רבנו הרמב"ן זצ"ל, בפתיחת פירושו לתורה. כדאי לעיין שם.

אבל יש להתעכב על פרט נוסף בנס זה, שאין ספק שגם בו יש סמליות, ואף הוא מהווה עבורנו לימוד: בגמרא דייקו מלשון הכתוב: "ויבלע מטה אהרן את מטוהם", ולא כתוב: "ויבלע תנין אהרן את תניניהם", מלמד שהתנין חזר ונעשה למטה, ואז בלע את מטות החרטומים, ובלשון הגמרא: "נס בתוך נס".

והשאלה הנשאלת היא: מדוע עשה כן הקדוש ברוך הוא, נס בתוך נס? נראה, שרבנו אברהם אבן עזרא זצ"ל עונה על כך ברמז דק, כדרכו. ואלו דבריו: "זה פלא, שבלע מטה אהרן מטות החרטומים. ור' ישועה אמר, כי אחר ששב להיות עץ יבש, בלע מטוהם. וזה פלא גדול".

מה ביקש האבן עזרא לומר?

הבה נתבונן בדבר: מטה הופך לתנין, ובלע מטות אחרים - זהו פלא, נס! אבל לומר שהתנין חזר להיות מטה, והמטה הזה בלע לפתע מטות - זהו כבר דבר תמוה, מדרש אגדה: "זה פלא גדול! והפלא הקטן - מובן לנו? האם יש הבדל בין פלא קטן לבין פלא גדול?!"

אבל כך דרכם של בני אדם, לסווג את הניסים, ו"לקבוע" איזה נס "הגיוני" ואיזה נס הוא מופלא. והם לא מתבוננים, שהנס בעצם מהותו הוא נעלה מהבנה! זהו טבע האדם, ונתקלנו בו כבר בדור המדבר, דור דעה. הם ראו את עשרת המכות, וחוו את קריעת ים סוף, וראו מים בוקעים מן הסלע - "וידברו באלקים".

אמרו: "היכול אל לערוך שולחן במדבר? הן היכה צור ויזובו מים, הגם לחם יוכל לתת?..." הבה נתבונן ונבחן את עצמנו, האין אנו כמותם? אנו מאמינים שהקדוש ברוך הוא זן את העולם כולו בטובו, ומוודים לו על ניסיו שבכל יום עימנו. יודעים שבידיו החיים והבריאות, האושר והעושר. ובכל זאת ישנם השואלים: "הגם לחם יוכל לתת? ומנסים

"לעזור" לו בפרנסה, ולא תמיד בדרכים מומלצות... האם אין הם כאותו חייל, היושב במכונת עם ציודו, אבל אינו רוצה "להכביד" על המכונת, ונושא את צרותיו על שכמו?

מתי נבין שאין נס גדול ונס קטן, וכל חיינו הם "נס בתוך נס". ומי שסומך על הקדוש ברוך הוא בתשעים אחוז, יכול לסמוך עליו בכל מאת האחוזים!

מטמונים מהפרשה הגיגים ומעשיות

"תנו לכם מופת" (ז, ט).

מדוע - שאל הצדיק רבי אלימלך מליזענסק - מבקש פרעה: "תנו לכם מופת", והרי היה לו לבקש: "תנו לנו מופת"?
אלא - השיב הרבי - ההבדל בין מופת מזוייף הנעשה באחזית עיניים או בכשפים, לבין מופת אמיתי הוא: כי המופת המזוייף מעורר פליאה אצל הצופים בו, אולם המבצעים אותו אינם מתפעלים כלל ועיקר, שהרי יודעים הם כי אין בו ממש...
לעומת זאת מופת אמיתי, מעורר התפעלות גם בעיני הצדיק אשר על ידו מתרחש המופת. וזהו פירוש הפסוק - סיים הרבי "תנו לכם מופת" מופת אמיתי אשר גם בעיניכם יהיה לפלא.

"ויצעק משה אל ה' על דבר הצפרדעים... ויעש ה' כדבר משה וימתו הצפרדעים" (ח, ט-ה).

מדוע - שאל רבי ישראל מאיר הכהן, בעל ה"חפץ חיים" - במכת הצפרדעים, מיד כאשר התפלל משה לה', נעתר לו ה' והסיר את המכה מארץ מצרים. לעומת זאת, כאשר היו בני ישראל במדבר, ופגעו בהם הנחשים, לא הועיל משה בתפילתו מיד, אלא כך אמר לו הקדוש ברוך הוא: "עשה לך שרף ושים אותו על נס" (במדבר כא, ח) - עשה לך נחש מנחושת, ושים אותו במקום גבוה, וכל הרואה את הנחש - יחיה.
ואם כן, מדוע כאן נעתר ה' לתפילתו של משה מיד, ובמדבר נתבקש משה לעשות מעשה נוסף כדי להסיר את המכה מבני ישראל?
הסיבה לכך היא - השיב ה"חפץ חיים" - כי חמור עוון לשון הרע משאר מעשים רעים! לכל צרה מועילה תפילה. משום כך, במכת צפרדעים שמעו ה' את תפילתו של משה, והסיר מיד את הצפרדעים מארץ מצרים. אולם כאשר באו הנחשים במדבר על בני ישראל, לא באו אלא מפני עוון לשון הרע, ובבית דין של מעלה מדקדקים בעוון זה כחוט השערה. לכך לא נעתר לו ה' מיד, אלא אמר לו: "עשה לך שרף ושים אותו על נס". וכל המביט בנחש מיד יכוון לבו לאביו שבשמים, וישוב בתשובה בעצמו ובזאת יחיה.

"ומלאו בתי מצרים את הערב וגם האדמה וגו'" (ח, יז).

מבאר רש"י: "את הערב - כל מיני חיות רעות ונחשים ועקרבים בערבוביא והיו משחיתים בהם".
פסוק זה מובן - אמר הרבי ר' העשיל - על פי פירושו של רבי שמשון משאנץ למסכת כלאים (ח, ה), כי יש חיה אחת ושמה "ידעוני" הקשורה בכמין חבל אל הארץ. חיה זו מסוכנת מאד ואין להתקרב אליה כלל.
אם כן קשה - שאל הרבי - איך פירש רש"י שהיו במכת ערב "כל" מיני חיות, וכי איך אפשר להביא את ה"ידעוני" והרי הוא קשור לארץ?
אלא - סיים הרבי - זה מה שמסיים הפסוק ואומר: "וגם האדמה אשר הם עליה" - "ידעוני" זה הגיע למצרים יחד עם האדמה אליה הוא קשור...

עולים במעלות הגות, מחשבה ומוסר

במצואות בה אנו חיים, ובדור שבו מתרבים בעלי תשובה, יש לזכור שלפעמים נראה לנו על פי מעשיו של פלוני בשבת, שמעשי-עבירה הם, אבל אם נבדוק את הענין, נראה שלא חילול שבת יש כאן, אלא מצוה גדולה. ובדרך אגב נלמד גם עד כמה חובה עלינו ללמד זכות על אחינו בני ישראל, גם אם הדבר נשמע רחוק-רחוק מהמציאות.

לאחד מבתי הכנסת נכנס, בליל שבת, יהודי שהיה לבוש בגדים מלוכלכים עד מאוד. אדם זה שימש במקצוע הצָפָעוּת, והיו אלה בגדי העבודה 'הצבועים' שבהם עבד במשך כל ימות השבוע.
לתמהונם של המתפללים, לא התבייש הצָפָעוּת להיכנס עם הבגדים הללו - בשבת-קודש - אל בית הכנסת, כשהקהל כולו עטוף בבגדי-שבת, במלבושים בוהקים, ובשיראין של משי. הציבור הסתכל על האדם ההוא כמי שיצא מדעתו. והוא, משראה שהקהל מביט בו בעיניים קמות, נאלץ להסביר בעצמו את פשר הדברים. הוא ניגש אל רב בית הכנסת ואמר לו:

כאשר חזרתי היום מעבודתי לפני התקדש השבת, ביקשה ממני אמא שלי שאפשוט את הבגדים המלוכלכים כדי שתוכל לכבסם באופן מידי, ביודעה שמייד בצאת השבת הנני צריך לצאת שוב לעבודה.
כיון שלצערי אימי עדיין איננה שומרת שבת, לא יכולתי לפשוט את הבגדים, כיון שאם הייתי פושטם, אימי היתה מכבסת אותם בעיצומו של יום השבת רח"ל. לפתרון הטוב ביותר היה שאשאיר את הבגדים עליי, וכך אבוא גם לבית הכנסת, למרות הבזיון הגדול שאני סופג בכך.

אדם זה שאל האם עשה טוב, או שמוא פגם בכבודה של השבת?
והשבנו לו, שלא רק שלא חילל ולא פגם במאומה בכבוד השבת, אלא אפשר להכתיר אותו כמי שדואג לכבודה של שבת בכל נפשו ובכל מאודו, והראיה - שלא חס על כבודו-שלו, והגיע עם הבגדים הצואים לבית הכנסת, למען כבוד השבת.

קראתי לגבאי בית הכנסת, ואמרתי לו שייכבד את היהודי הזה בעלייה-לתורה הסברתי את דברי ואמרתי, שאנחנו רוצים לחדש ולומר, שכשם שבחילול שבת יש מי שמחלל בצנעה, שגם זו היא עבירה חמורה מאוד, אבל יש דבר הרבה יותר חמור מזה, והוא המחלל בפרהסיא, ומי שנכשל בכך רח"ל הופך מיהודי לעברייני ונחשב כגוי, חילוק זה קיים גם במצוות שמירת השבת. יש מי שזוכה לשמור שבת בתוך ביתו פנימה, ובוודאי שהוא מקיים בכך מצוה-רבתי. ברם, מי ששומר על השבת ומקדש אותה בפרהסיא, המצוה הזו כפולה ומכופלת, ומְעַלָּה את היהודי ההוא מעלה-אחר-מעלה בקיום מצוות שמירת השבת. היהודי הצָפָעוּת זכה לקדש את השבת, ולפרסם אותה לכל באי בית הכנסת שלו. הם ראו בתחילה את בגדי המלוכלכים, לאחר מכן שמעו את ההסבר של האיש שסיפר שמנע בכך את אימו מלעבור על מלאכת מלבן. בשלב הבא הם הבחינו שאני מדבר עם הגבאי, וזה נותן לו עלייה, וכך עלתה השבת ונתעלתה יותר ויותר.

והוא שאמרנו: לא רק חילול שבת בפרהסיא גורם לחומרת-יתר בביצוע העבירה, אלא - להבדיל - גם שמירת השבת כשהיא נעשית בפרהסיא, משפיעה על איכות המצוה בכפלי-כפליים.
כל הדברים הללו שאמרנו, נכונים בתנאי שאף אחד מהמתפללים לא מכיר את אימו של האיש ההוא. שאם לא כן, אין לך לשון-הרע גדול מזה, שמספרים על אשה יהודייה המכבסת בשבת!

ביני לבני

הרה"ג פנחס ברייער שליט"א
מח"ס "לגדל" על חינוך ילדים

דבוקים במטרה

אדם מיון ומסוגל לעבוד ולעבוד קשה, בתנאי שהתחינה תוצאות הידיעה שהעמל הוא

לתכלית כלשהי, נותנת משמעות לחיים. אם אדם עמל ועמל בלי שום תכלית, אף שהעבודה עצמה, במובן הפיזי, אינה קשה ומפרכת - הוא מרגיש שהוא עוסק בעבודת פרך. קשה לו לשאת את התחושה הרגשית, שבעצם - אני לא עושה כלום, אני סתם ממלא ימים.
כלפי מה הדברים אמורים? כל בית הוא עולם בפני עצמו, אוטונומיה, מדינה משלה. אנו עוסקים בלחנך, להחזיר ערכים, להעביר מסרים. פעמים רבות אנו מרגישים שאנחנו עובדים לריק, לא מתקדמים, לא כובשים יעדים. מקננת בנו תחושה שאנחנו עדיין נלחמים על אותם עקרונות שניסו להחזיר לפני שנים. בבתי רבים קיימים אותם ויכוחים ואתם ניסיונות בכל הנוגע לזמני שינה וזמני קימה, אף שהגדול כבר עולה עוד מעט לשיבה גדולה... בבתי רבים עוסקים בוויכוחים על זמני אכילה אף שהמתבגרת כבר בסמינר... והאמת, שהכול תלוי בדבר פשוט - מסרות מוגדרות. נתאר לעצמנו נהג שמתגלגל שעות בדרכים, עומד בפקקים, שורף דלק רב, אבל בסופו של יום מתברר שהכול היה לריק, המאמץ, הזמן, הדלק, הכול לחינם. הוא יצא לדרך ללא מטרה, ללא יעד, וממילא גם לא הגיע לשום מקום. בדיוק כך, אין אפשרות לחנך משפחה ולנהל בית אם לא מטרה מוגדרת: על מה אנחנו עובדים כעת. מהו הערך הקריטי מבחינתנו בעת הזאת.

כשאי התמקדות, ובכל שעה מחליפים את הערכים והנורמות שאותם אנחנו רוצים להחזיר, נוצר אכן מצב שעובדים ועובדים ולא מגיעים לכולם. כשנשכיל לשבת עם עצמנו ולערוך סדר בדברים, מה אנו רוצים לחזק בבית, מה קריטי ומה סובל דיחוי, ואז נעבוד בצורה עקבית ויסודית, על כל דבר בזמנו, אזי בסביעתא דשמיא תוך תקופה קצרה נראה פלאות.
למה הדבר דומה? להרתחה של קנקן מים. אם נחמם את המים רק ארבע דקות, במקום הזמן הנדרש שהוא שש דקות, אף אם נרתיח שוב ושוב ותצטרבנה שעות רבות של חימום, עדיין לא יגיעו המים לנקודת הרתיחה. לעומת זאת, אם נתמקד וניתן לקנקן המתחמם את הזמן הנדרש יגיעו המים לנקודת הרתיחה. לעומת זאת, אם נתמקד וניתן לקנקן המתחמם את הזמן הנדרש ברצף, הוא ירתח בסיומן של שש הדקות וזהו... כשעובדים בצורה מתוכננת ולא בשליפות מהשרוול, לא עובדים בפרך, כי פשוט רואים תוצאות. זאת בנוסף לרווח מהעניין עצמו, שהצלחנו להתקדם בו. ההתקדמות הזו תעניק לנו, כמובן, כוח לכבוש יעדים נוספים. עלינו ללמוד להיות עקביים. אם קבענו שכעת אנחנו מתמקדים בעניין מסוים, לא משיגים את המטרה. אנחנו דבקים בכך עד השגת היעד. נזכור זאת גם כשהמטרה לא מושגת בקלות רבה כל כך, ובמיוחד כשאנחנו באים לשנות דפוסי התנהגות שהשתרשו במשך שנים על גבי שנים. מותר לבצע שינויים בתכניות, אבל בשום אופן לא במסרות! פעמים רבות אנו מנסים להחזיר בבית עניין מסוים, למשל את חשיבות הברכות - זו בעצם המטרה. חשבנו להשיג את המטרה הזו על ידי לימוד משותף, ואחרי כמה ימים, כשאנו רואים שאין בזה עניין לציבור, אנו נוטים "לרדת" מהרעיון ולהתחיל מבצע בנושא עזרה בבית. זו טעות! עלינו להישאר דבוקים במטרה ולחפש תכניות אחרות איך להחזיר את עניין הברכות. המטרה לא משתנה לעולם!